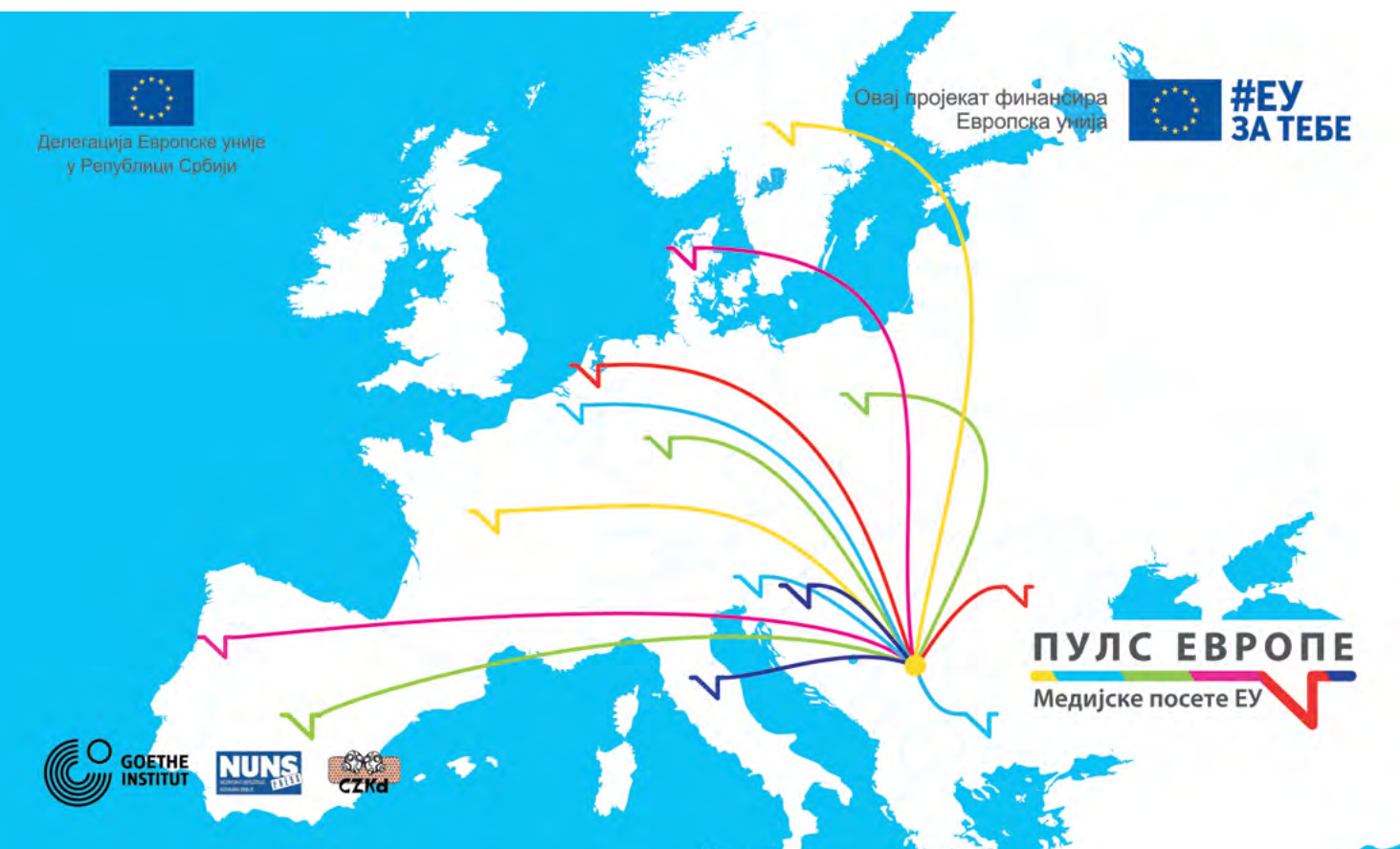

Zeleni PULS Evrope

EKOlist
SPECIJALNO IZDANJE

Ekologija • Zaštita životne sredine • Održivi razvoj i zdravi stilovi života • Cirkularna ekonomija • Obrazovanje

Specijalno izdanje magazina *Eko list* posvećeno zelenoj Evropi, „**Zeleni Puls Evrope br. 2**“ nastalo je u saradnji sa projektom *Puls Evrope – medijske posete EU*. Projekat, koji finansira Evropska unija u Srbiji, kao glavnu aktivnost ima organizovanje medijskih poseta zemljama EU za novinare domaćih medija, kako bi se na taj način gledaocima i čitaocima približili primeri dobre evropske prakse. Kako je zaštita životne sredine jedna od najčešćih tema koju su novinari kroz program

medijskih poseta istraživali u zemljama EU, magazin *Eko list* i projekat *Puls Evrope* već su krajem 2022. godine objavili prvi specijalni broj „Zelenog pulsa Evrope“ koji je sadržao tekstove novinara-učesnika medijskih poseta iz 14 zemalja. Zelena agenda, borba protiv klimatskih promena i održivi razvoj i dalje su u fokusu i u Evropi i u našoj zemlji; rezultat nove bliske saradnje je „Zeleni puls Evrope br. 2“ koji predstavlja priče o zaštiti životne sredine iz još 12 evropskih zemalja, ali ovoga puta i iz Srbije.

Dragi čitaoci i čitateljke,

Zadovoljstvo mi je da vam predstavim ovo posebno izdanje magazina *Eko list* **posvećeno izuzetnim primerima zelene transformacije koji se dešavaju širom Evrope**. Ovo izdanje naglašava zajedničku posvećenost održivosti životne sredine i ističe inovativne prakse iz različitih evropskih zemalja koje prednjače na putu ka zelenijoj budućnosti.

Aktuelna klimatska kriza podseća nas na osnovnu činjenicu: svi smo međusobno povezani, deleći jednu planetu čije blagostanje utiče na sve nas. U tom duhu, učenje jednih od drugih nikada nije bilo važnije. Ekološki izazovi s kojima se suočavamo ne poznaju granice, a pronalaženje delotvornih rešenja zahteva **kolektivnu akciju i spremnost na razmenu ideja**. Svaka zemlja, sa svojim jedinstvenim pristupima, doprinosi dragocenim uvidima a zajedno gradimo jači, ujedinjen odgovor na te globalne probleme.

Kroz projekte kao što je *Puls Evrope – medijske posete EU* pružamo novinarima iz Srbije priliku da vide, istražuju i upoznaju se sa pionirskim zelenim rešenjima, inovacijama u energetskej efikasnosti i održivim praksama u Evropi. Novinari imaju ključnu ulogu u povezivanju tih iskustava, istražujući inspirativne pristupe i donoseći priče koje proširuju naše razumevanje i pokreću na akciju. Njihove priče pomažu u oblikovanju pozitivnog medijskog pejzaža, podstičući stvaranje maštovitog okvira koji nas sve inspiriše da osmislimo i radimo na održivoj budućnosti. Nadam se da je ovo iskustvo bilo podjednako inspirativno za svakog novinara učesnika kao što je za sve nas, vodeći nas ka **sutrašnjici koju možemo slobodno da zamislamo i stvorimo**.

Šire gledano, ova inicijativa oslikava filozofiju EU kao ujedinjene porodice gde je raznolikost među državama članicama izvor snage. Dok Srbija nastavlja svoj put ka punoj integraciji u Evropsku uniju, ponosni smo što podržavamo projekte koji su u skladu sa Evropskim zelenim dogovorom i našom širom posvećenošću održivom razvoju. Evropska unija ostaje pouzdan partner Srbiji, pomažući u sprovođenju ključnih reformi i prihvatanju zelenih rešenja koja donose korist ne samo Srbiji, već i kolektivnoj budućnosti svih država članica EU i naših građana. U našoj raznolikosti, ujedinjeni smo na zajedničkom kontinentu i posvećeni predvođenju na globalnoj sceni u današnjim i budućim ekološkim tranzicijama. Raduje nas što se u ovom izdanju – **Zeleni Puls Evrope br. 2** – predstavljaju i priče o uspešnim zelenim projektima koje EU finansira u Srbiji.

Među brojnim mogućnostima prikazanim ovde, nadam se da će neki primeri duboko odjeknuti kod vas, pozivajući svakog od nas da kritički promislamo o svojoj ulozi u izgradnji zelenije budućnosti. Zajedno, možemo stvoriti okruženje u kojem svi osećaju da mu pripadaju i da doprinose zajedničkim snagama ka održivom napretku.

Srdačno,
Emanuele Žiofre
Ambasador, šef Delegacije Evropske unije
u Republici Srbiji

Kreativne inovacije u recikliranju u Hamletovom gradu

Više bicikala, manje automobila; više vetra, manje brodskih motora; više recikliranja, manje otpada - suština je svih aktivnosti danskog grada Helsingor. Cilj je CO₂ neutral do 2045. godine!

Smanjenje zagađenja i uticaj na klimatske promene jedan je od primarnih zadataka danskog grada Helsingor, na Baltiku, koji je dobio nagradu Evropske komisije Green Leaf 2024. Priznanje koje obavezuje na dalje promocije i rad sa svim segmentima zajednice kako bi se šest ključnih oblasti: biodiverzitet, klima i energija, kvalitet vazduha i nivo buke, voda, cirkularna ekonomija i mobilnost, razvijalo u pravcu zelene tranzicije.

Kada je pre dve godine otvoreno savremeno odlagalište otpada u okviru službe Forsyning Helsingor, u čijoj su nadležnosti još i isporuka energije, električne i toplotne, i isporuka vode, mnogo se efikasnije reguliše pitanje otpada. Po podacima koje smo dobili od Line Kristensen u Centru za grad, vodu i zemlju, otkako je pre četiri godine krenula detaljnija selekcija otpada, ukupan kućni otpad je prepolovljen. U isto vreme počelo je odvajanje hrane i od tog otpada sada se dobija oko četiri tone komposta godišnje.

Otpadom od drveta i plastike, koja se može upotrebiti za izradu peleta, smanjuje se upotreba prirodnog gasa za grejanje i prelazi na sopstvene izvore energije, što je jedan od važnih ciljeva smanjenja ukupnog zagađenja otpadom.

Kao članica Evropske unije, Danska ima obavezu da i sa otpadom postupa u svemu po standardima. No, poznato je da su zemlje Skandinavije daleko odmakle od ostatka Evrope. U Helsingoru je to vidljivo i na jedan kreativan i nešto drugačiji način.

Kružno odlagalište, arhitektonski je dizajnirano u skladu sa idejom cirkularne ekonomije.

„Sve je detaljno predočeno, tekstem, slikom, digitalnom tablom, a tu smo uvek i mi da pružimo informacije i pomognemo građanima koji lično donose svoj otpad na ovo odlagalište”, rekao nam je Klaus Damgard, rukovodilac službe.

Jedan od njih je Cirklen centar otvoren u okviru odlagališta otpada, gde se izlažu još upotrebljivi proizvodi, a do njih se može doći potpuno besplatno, od utorka do petka. Jedino ograničenje je tri proizvoda po poseti i na izlazu se obavi merenje da se prati koliko je toga reciklirano.

Drugi zanimljiv primer recikliranja je Street food ili Pijaca hrane, smeštena u nekadašnje uprave brodogradilišta. Opremljena je starim nameštajem kome je osvežen izgled, a unutar pijace poslužuju se tradicionalna danska jela i jela internacionalnih kuhinja. U velikom prostoru za odmor su sofe i fotelje i to je mesto za večernja druženja.

Kao da je deo recikliranja deluje i Danski nacionalni muzej pomorstva Maritime muzej, bukvalno usidren u stari prazni dok za izradu brodova. Ova institucija kulture jedan je od desetak partnera u projektu Green Leaf koji vodi Gite Larsen i koja smatra da je najvažnije ideju zelenog života plasirati među sve segmente društva i svakom pojedincu ukazati da je njegov doprinos važan.

Violeta Živkov,
urednica portala Kovinske info

Umesto spaljivanja - mašinsko uklanjanje izolacije s kablova

Eko-zadruga „Connect Clean Roma Group” u Adi prva je reciklažna zadruga u ovom delu Evrope koja se bavi reciklažom kablova na inovativan način

U Srbiji spaljivanje kablova predstavlja veliki problem za zaštitu životne sredine. Na to ukazuje podatak da od 100.000 tona, koliko se godišnje generiše, 40 odsto kablova se spaljuje radi dobijanja bakra. Na taj način oslobađaju se velike količine toksičnih, kancerogenih i mutagenih materija koje dovode do zagađenja vazduha, ali zagađenje pada i na tlo, završava u zemljištu, podzemnim vodama i kroz lanac ishrane unosimo ga u organizam. Spaljeni kablovi su tri puta skuplji od kablova s izolacijom, pa oni koji ih spaljuju mogu da ponude bolju cenu i tako lakše dolaze do otpadnih kablova nego reciklažni centri. Kada je reč o bakru, reciklažna industrija se u velikoj meri oslanja na neformalne sakupljače koji, nažalost, nemaju mogućnost mašinskog odvajanja bakarne žice od izolacione plastike, pa kablove spaljuju. Osnovni problem leži u otkupu paljene žice.

„Kada bismo prestali da otkupljujemo takvu žicu, sakupljači ne bi imali potrebu da spaljuju kablove jer ne bi mogli da je prodaju”, kaže osnivač Eko-zadruga „Connect Clean Roma Group” iz Ade Kilino Stojkov. On je pre dve godine s grupom neformalnih sakupljača u Adi osnovao ekološku zadrugu koja se bavi reciklažom kablova. Kako kaže, na samom početku želeo je da reši probleme svojih stričeva, koji su sakupljači, ali kasnije se izrodila ideja kako da od toga ima koristi cela romska zajednica jer poznato je da najveći broj sakupljača dolazi iz te zajednice, ali da korist ima i čitavo društvo. Tako se došlo do inicijative da se paljenju kablova da alternativa a to je – reciklaža, i da se sakupljači sekundarnih sirovina uključe u organizovani sistem reciklaže, pružajući tako održivo rešenje. Ova inicijativa prepoznata je kao jedno od najboljih inovativnih rešenja za ubrzanje zelene tranzicije zbog čega je osnivanje zadruga podržala Evropska unija u okviru inicijative „EU za Zelenu agendu u Srbiji”, a realizuje se uz finansijsku pomoć Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP). Zadruga nabavlja kablove od sakupljača i kompanija koje ih generišu kao otpad.

Foto: Unsplash

„U prvoj fazi projekta, nabavili smo mašine za odstranjivanje izolacije s bakarne žice. Takav bakar dostiže 99,98% čistoće. Da bi kablovi bili 100% iskorišćeni, u saradnji s naučnicima započeli smo drugu fazu u kojoj se bavimo reciklažom izolacione plastike koja će moći da se koristi u nekoj daljoj proizvodnji. Ceo projekat je zamišljen u šest faza, u okviru kojih će se u potpunosti kompletirati cirkularni model. Trenutno zadruga zapošljava 30 sakupljača, a u planu je da se narednih godina taj broj poveća na 100 zaposlenih”, kaže Stojkov.

Projekat Eko-zadruga iz Ade predstavljen je u aprilu u Briselu na Svetskom forumu cirkularne ekonomije kao jedna od najboljih inovacija iz Srbije za smanjenje otpada, odnosno pretvaranje otpada u nove sirovine, nastala na temelju novih naučnih istraživanja. Projekat je uspešno predstavljen u septembru i u Brazilu, na svetskoj konferenciji čija je tema bila odgovorna potrošnja i proizvodnja. Eko-zadruga „Connect Clean Roma Group” planira da svoj inovativni model poslovanja širi prvo u regionu, a zatim i globalno, u zemljama u razvoju.

Dragana Ratković,
novinarica i urednica,
RTV, Radio Novi Sad

Brista

Reciklažni tržišni centar „ReTuna“

Švedska ekološka magija

Otpad sortiraju infracrvenim zracima, od kanalizacionog mulja prave biogas, a od otpada – biznis

Od kada je Švedska 1967. godine prva u svetu usvojila Zakon o zaštiti životne sredine i osnovala prvu agenciju za zaštitu životne sredine, nezaustavljivo grabi napred na polju ekologije i stalno pomera granice u pravcu smanjenja emisije štetnih gasova i zagađenja, ali i razvoja cirkularne ekonomije, kao jedne od važnijih poluga na tom putu. U to su imali prilike da se uvere i novinari iz Srbije koji su, u sklopu projekta „Puls Evrope – medijske posete EU“, posetili Stokholm, jednu od prestonica svetske ekologije.

Ovde je reciklaža obavezna – prerađuje se oko 38 odsto otpada a do 2030. godine bi trebalo da taj procenat bude 60 odsto – dok na deponijama završi manje od jedan odsto smeća.

Fabrika „Brista“ u kojoj se infracrvenim zracima sortira otpad, prvi je takav pogon u Švedskoj. Otvoren je 2021. godine i prima 140.000 tona otpada godišnje. U njega se dovozi otpad iz devet opština sa 525.000 stanovnika, kako bi se iz smeća izvuklo sve što se može reciklirati, pre nego što završi u spalionicama za proizvodnju energije. Time se smanjuje emisija ugljen-dioksida koji nastaje spaljivanjem plastike i povećava se količina materijala koji se reciklira. Na sat se obradi 40 tona otpada! Godišnje se izdvoji 11.000 tona plastike koja smanjuje emisiju ugljen-dioksida za oko 22.000 tona, kao i 2.500 tona metala.

Javni gradski prevoz u Stokholmu već deset godina odvija se bez fosilnih goriva zahvaljujući – kanalizacionom mulju. Veza između otpadnih voda i biogasa koji pokreće „zeleni“ gradski saobraćaj krije se u fabrici za

prečišćavanje otpadnih voda „Henriksdal“, prvom pogonu takve vrste na svetu, koji je napravljen u steni pre 80 godina! Fabrika prerađuje otpadne vode sa teritorije na kojoj živi 825.000 ljudi a pod zemljom se nalazi 90 odsto postrojenja, pa nema buke i neprijatnih mirisa. Dnevno se preradi 288.000 kubika vode mehaničkim filtriranjem nečistoća, sedimentacijom i filtriranjem u bioreaktorima koji su srce pogona. Čista voda vraća se u Baltičko more, dok se kanalizacioni mulj odvaja zbog proizvodnje biogasa. Godišnje se preradi 600.000 tona kanalizacionog mulja i 74.000 tona mulja iz masnoća, čime se dobije 12,7 miliona metara kubnih biogasa. To odgovara količini od oko 8,2 miliona litara benzina pa je benefit po životnu sredinu jasan.

A grad Eskilstuna, u kojem je pre devet godina otvoren prvi i najveći reciklažni tržišni centar na svetu „ReTuna“, u kojem se prodaje isključivo reciklirana ili reparirana roba, postao je sinonim za cirkularnu ekonomiju. U početku je bio zamišljen kao ekološki projekat dok danas ovaj tržišni centar prihoduje godišnje oko dva miliona evra a kroz njega godišnje prođe 300.000 ljudi! Prvo je otvoren plac za prikupljanje otpada iz kuća a onda je uočeno da se nepotrebne stvari mogu upotrebiti na razne načine pa je 2015. godine otvorena i prodajna galerija. Danas ovde posluje 11 prodavnica polovne robe, među kojima i lanac IKEA. Svaka stvar koja je prodana na ovom mestu od 2015. godine napravljena je na organski ili održiv način.

Branko Janačković,
novinar „Blica“

Pametne i „zelene“ zgrade smanjuju račune

Energetska efikasnost u Estoniji vodilja za sve države Evrope

Estonija je od jedne prezadužene zemlje, s inflacijom od 1.000%, stigla u društvo najrazvijenijih baltičkih zemalja, ali i u mnogo čemu i lidera Evropske unije. Prestonica Estonije, grad Talin, 2023. godine proglašen je za Zelenu prestonicu Evrope, a mnogo se radilo i na energetske efikasnosti. Pomoćnik gradonačelnika Talina, zadužen za zaštitu životne sredine, Tit Terik, na pitanje šta bi savetovao nadležne u Srbiji kada je u pitanju energetska efikasnost i kako da naši gradovi budu čisti, nezagađeni i u sprezi sa prirodom, baš kao estonska prestonica, jednostavno je odgovorio:

„Nema tu mnogo filozofije. Gledajte šta su drugi uradili i prepisite. Mi smo godinama mislili na jedan način, a onda nas je rat u Ukrajini otrezno i morali smo da reagujemo efikasno i pronađemo načine kako da našim građanima omogućimo da ne bankrotiraju plaćajući enormne račune za struju i energente. Neka vam mi budemo primer da jedino zajedničkim akcijama, građana i nadležnih, možete promeniti stvari nabolje. I uvek pitajte one kod kojih su stvari dobro urađene, nećete pogrešiti.“

Estonija je poslednjih godina evropska zemlja koja ima najviše rezultata kada je u pitanju energetska efikasnost. Svake godine izgradi se desetak „pametnih zgrada“ koje imaju minimalnu potrošnju energije iz konvencionalnih izvora. Zahvaljujući energiji sunca i vetra, ali i načinu izgradnje zgrada u poslednje četiri godine, troškovi za struju u Estoniji su smanjeni za 60 odsto.

A pre pet godina nije bilo tako. Uzdajući se u korektno odnose sa Rusijom, odakle je stizao gas, Estonci su živeli poprilično miran život. Skup za naše standarde ali za taj deo Evrope stabilan i miran. Ruska invazija na Ukrajinu promenila je sve. Cene energenata a samim tim i struje skočile su neverovatno pa skoro polovina stanovništva Talina nije bila u mogućnosti da plaća sve pristigle dažbine.

Nadležni su krenuli odmah u akciju i pre svega su počeli sa razmatranjem smanjenja troškova zagrevanja stanova i kuća. Grad Talin je sa 20 miliona evra u 2023. godini subvencionisao stambene zajednice za promenu fasada i poboljšanje izolacije.

Plan grada Talina koji je 2023. godine bio Zelena prestonica Evrope je da do 2050. postane klimatski neutralan grad, a da do 2030. smanji za 40 odsto efekte staklene bašte.

Foto: Arhiva autora

Godine 2013. Estonija je bila na istom nivou kao Švedska, Finska i Norveška, ali je sada dva koraka ispred njih. Na Tehnološkom univerzitetu u Talinu grupa naučnika, predvođena svetski priznatim profesorom Jarekom Kurnitskim, radi na stalnom unapređenju koncepta „nula energije“ koji se koristi pri izgradnji sve većeg broja zgrada u Estoniji, ali i zemljama u okruženju.

Kompletne troškove renoviranja zgrada i stambenih objekata Vlada subvencionise sa 30 odsto. Na ovaj način već je oko 5.000 zgrada potpuno renovirano, a kako su na Tehničkom fakultetu proračunali, imaju još 11.000 zgrada da renoviraju i srede. Profesor Kurnitski veruje da će do potpunog renoviranja preostalih zgrada doći do 2050. godine.

Prema rečima člana Upravnog odbora investitorske kuće Hepsor Henrija Laksa, sve je više trend da se grade ali i kupuju „zeleni“ stanovi.

„Možda se čini da su troškovi izgradnje energetski efikasnih zgrada viši, ali na duži period to nije baš tako. Jer, svi bi, posebno nakon izbijanja rata u Ukrajini i energetske krize koja je nastala, da plaćaju manje račune za struju. Zato su ovakve zgrade sve popularnije. Jer štede“, rekao je Laks, čija je firma napravila šest energetski efikasnih poslovnih zgrada u Talinu, a uskoro grade stambeni prostor.

Katarina Radović,
urednica i novinarka RTV Novi Pazar

Zelene zgrade

Zelena zgrada stvara oko 30 odsto manje zagađenja nego tradicionalna

Ako ste mislili da se pitanje zdrave zelene stano-gradnje rešava samo postavljanjem izolacije na zidove, solarnih panela na krovove i nešto cveća i drveća po terasama – daleko ste od stvarnosti. Recimo, za grejanje stambenih kompleksa idealne su geoter-malne vode.

I sam način zelene gradnje drugačiji je pa se upotrebljavaju kamen, zemlja, pesak, glina, školjke i drugo. Za zdrave enteri-jere tu su drvo, lan, pamuk, trska, pluto, bambus pa čak i alge. Pritom, izuzetno je važno da pretežno koristimo materijale iz neposredne okoline, što su u Vojvodini opeka, slama, strnjika, trska... Rezultat?

Naš trud ne donosi samo zdravije stanovanje i uštedu ener-gije nego i čistiju okolinu. Dovoljno će biti ako podsetimo da građevinarstvo u svetu stvara 30 odsto nerecikliranog otpada, emituje više od trećine ugljen-dioksida i troši 40 odsto sirovina.

Odličan primer zelene gradnje je InGrid projekat Schneider Electric u Novom Sadu koji je ostvaren kroz niz održivih pristupa, uključujući energetske performanse sa gotovo 50 odsto uštede energije, uz korišćenje obnovljivih izvora.

Zoran Surla,
novinar i urednik „Novosadskog reportera“

Foto: Freepik

Zeleni trendovi

Potrošači, kompanije i država udruženi u borbi za energetske efikasnost

Do Evropska unija zaoštrava propise o eko-dizajnu i energetske efikasnosti uređaja, a Srbija usklađuje svoje zakonodavstvo sa evropskim, potrošači sve više cene kvalitet, efikasnost i održivost prilikom kupovine uređaja.

Za Anu Marojku, kupovina novog uređaja nije samo pitanje cene. „Najvažniji mi je kvalitet, energetska efikasnost, dizajn i tek onda cena“, objašnjava ona. Iako ne juri za najjeftinijim opcijama, Marjan Pavlov ceni i energetske efikasnost. „Oznake o energetske efikasnosti su korisne“, potvrđuje on, ističući da su poslednji uređaji koje je kupio bili u kategoriji A ili A+. „Tajmer je takođe bitan“, dodaje, „omogućava mi da koristim uređaje noću kada je struja jeftinija“.

I kompanije, poput Lidla, potvrđuju da interesovanje i svest potrošača o energetske efikasnosti u Srbiji kontinuirano rastu. Za nju, energetska efikasnost i održivost prevazilaze sam eko-dizajn proizvoda i predstavljaju temelj poslovne strategije. Ova kompanija je, na primer, 2021. godine sa Elektroprivredom Srbije potpisala „ZelEPS“ ugovor i postala prvi maloprodajni diskontni lanac u zemlji koji se u potpunosti snabdeva zelenom energijom.

Ministarstvo rudarstva i energetike od 2021. godine u kontinuitetu donosi pravilnike kojima se propisuju zahtevi eko-dizajna za pojedine vrste proizvoda. Usaglašavanjem sa EU propisima Srbija podstiče proizvođače i uvoznike da na tržište stavljaju uređaje koji imaju manju potrošnju energije, manje emisije prašine i buke, po pristupačnim cenama. Eko-dizajn, po uredbama Evropske unije, nije samo apstraktna ideja već konkretan set pravila koja se odnose na energetske efikasnost, trajnost, mogućnost popravke, reciklabilnost i druge aspekte proizvoda.

Pored propisa iz oblasti eko-dizajna, Ministarstvo je donelo propise o obaveznom označavanju proizvoda koji utiču na potrošnju energije klasom energetske efikasnosti.

Vladimira Dorčova Valtner,
glavni i odgovorni urednik, Storyteller

Zemlja sunca, mora i obnovljive energije

Poslednje dve termoelektrane zatvorene su 2021. godine, a do 2030. ova zemlja bi trebalo da prestane da koristi i gas

Portugal i njegovi građani zahvaljujući energetske tranziciji lakše su se suočili sa energetske krizom. Ta zemlja je prelazak na obnovljive izvore energije započela početkom veka i planira da još više koristi prednosti Sunca i vetra koje ima u izobilju, ali i druge zelene izvore energije.

Za dve decenije sektor obnovljivih izvora energije registrovao je rast sa 9% na 30%. Prema statistikama za 2021, Portugal je 36% struje proizveo iz energije Sunca i vetra, 29% iz CCGT gasa, a 23% iz hidroenergije. Ugalj je te godine imao udeo od samo jedan procenat prema 32% u energetske miksu 2003. Te, 2021. godine, Portugal je zatvorio poslednje dve termoelektrane – Pego i Sineš, i do 2030. zemlja bi trebalo da prestane da koristi i gas.

Obnovljivi izvori energije doprineli su i da Portugal smanji zavisnost od uvoza energenata. Zemlja je devedesetih godina prošlog veka bila do 90% zavisna od uvoza energenata a posle tri decenije zavisnost je pala na 63% i to uglavnom od zemalja EU, što je srednji nivo zavisnosti u Uniji.

Portugalska strategija ulaganja u obnovljive izvore energije i energetske tranzicije za cilj ima dostizanje klimatskih ciljeva, sigurnost i neometanu industrijalizaciju zemlje. Zvaničnici Portugala kao vodeći izazov zemlje u energetske tranziciji navode ubrzavanje na planu obnovljivih izvora, ali ističu i ključni značaj obezbeđenja sigurnosti snabdevanja, kao i činjenicu da industrija mora da ima čistu, pouzdanu i cenovno konkurentnu energiju. U Portugalu govore i o potrebi

svakodnevnog dijaloga države i građana kako bi se politike energetske tranzicije oblikovale u željenom pravcu.

Da je uvođenje obnovljive energije uzelo maha, ne samo na opštem, već i na pojedinačnom nivou, govori i podatak da u Lisabonu 2008. gotovo da nije bilo solarnih panela. Rast se beleži od 2014, kada su promenjeni zakoni i u 2021. je u tom gradu instalirano 8 MW. Istovremeno predstavnici Evropske komisije u Lisabonu ističu napredak zemlje sa ekološkom legislativom. U svetlu elektrifikacije svih sektora govori se i o litijumu i to je u Portugalu, kao i u Srbiji, kontroverzno pitanje. Međutim, u vodećoj energetske kompaniji kažu da litijum, s obzirom na inovacije, možda neće ni biti potreban.

Unapređenje energetske efikasnosti zgrada, sa ciljem uštede energije i novca, kao i upravljanje otpadnom vodom takođe su pitanja kojima se Portugal ozbiljno bavi. Radi se i na cirkularnoj ekonomiji a najbolji primer je pametni grad Kaškaiš. Taj grad je posvećen zelenim ciljevima Portugala, uključujući nultu emisiju gasova sa efektima staklene bašte do 2045. godine, čemu treba da doprinese javni prevoz sa nultom emisijom. Cirkularna ekonomija Kaškaiša najbolje se vidi u upravljanju otpadom. Naime, otpad se spaljuje i iz njega se proizvodi vodonik na koji idu gradski autobusi i aktivni ugljenik koji se koristi kao đubrivo na poljoprivrednim imanjima. Povrće sa tih imanja ide u školske kuhinje i kantine, čime se krug cirkularne ekonomije zatvara.

Julija Simić,
novinarica, Dnevni evropski servis, Agencija Beta

Put ka čistijem vazduhu

Unapređenje kvaliteta vazduha kroz projekat „Razvoj tržišta biomase u Republici Srbiji”

Prelazak sa fosilnih goriva na biomasu predstavlja jednu od mogućnosti za unapređenje kvaliteta vazduha u Srbiji, koji i pored određenih poboljšanja ostaje veliki izazov, posebno u toku grejne sezone. Projekat „Razvoj tržišta biomase u Republici Srbiji” omogućava opštinama modernizaciju sistema daljinskog grejanja. Nakon prve faze od 27 miliona evra, druga faza, sa budžetom od 31,925 miliona evra, traje do 2029. godine.

Projekat finansira Nemačka razvojna banka KfW, koja obezbeđuje zajam od 20 miliona evra, dodatne grantove od dva miliona evra u ime nemačke vlade, kao i one iz Instrumenta za pretprijetnu pomoć (IPA) i Regionalnog programa EU za energetska efikasnost (REEP) u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) u vrednosti od 9,925 miliona evra. Program će obuhvatiti četiri do šest opština, u kojima će se finansirati sistemi daljinskog grejanja na biomasu, uključujući izgradnju novih kotlarnica i zamenu postojećih kotlova na uglj sa kotlovima na biomasu, a sve toplane imaće i rezervne gasne kotlove.

Održivo upravljanje šumama je ključno za korišćenje drvne sečke, jer nelegalna seča može ugroziti održivost ovog resursa. Zbog toga projekat uključuje i tehničku pomoć za politički dijalog usmeren na primenu EU direktiva za postizanje održivog upravljanja šumskim resursima.

Među identifikovanim opštinama za drugu fazu projekta nalazi se i Novi Pazar, koji je bio deo uspešne prve faze, zbog čega je izrazio zainteresovanost za ponovno učešće. U planu je proširenje kapaciteta sa dodatnim kotlom na biomasu od 4 MW.

Katarina Vuinac,
novinarica, Energetski portal

Foto: Arhiva autora

Foto: EPS

Vetropark u Kostolcu

Investicija je vredna 144 miliona evra, a na mreži se očekuje u septembru 2025. godine

U Gradskoj opštini Kostolac gradi se vetropark na prostoru starog rudarskog odlagališta. Vetropark od 20 vetrogeneratora snage 66 MW, proizvodiće električnu energiju za 30.000 domaćinstava, a na mreži se očekuje u septembru 2025. godine.

S obzirom na to da područje Kostolca ima klimu koju, zbog blizine Đerdapske klisure, karakteriše košava, čija brzina prelazi 90 km/h, a duva oko 100 dana godišnje, dodatno su stvoreni uslovi za izgradnju vetroparka. U cilju smanjenja korišćenja fosilnih goriva, EPS, počev od 2022. godine, gradi vetropark na prostoru starih površinskih kopova ogranka „TE-KO Kostolac”.

„Vetropark Kostolac pravi je primer kako stara rudarska odlagališta mogu da se iskoriste za projekte obnovljivih izvora energije, ujedno i prvo veliko zeleno postrojenje Elektroprivrede Srbije”, rekla je Dubravka Đedović Handanović, ministarka rudarstva i energetike u Vladi Republike Srbije.

Investicija je vredna 144 miliona evra, a podržana je jednim od najvećih grantova, odnosno bespovratnim sredstvima od EU u vrednosti 30 miliona evra, u saradnji sa KfW bankom uz grant od 1,8 miliona evra. Vetropark u Kostolcu se gradi na prostoru starog odlagališta koje zahvata područje naselja Drmno, Petka, Ćirikovac i Klenovnik.

„Vetropark će imati 20 vetrogeneratora, visine 179 metara, ukupne snage 66 MW. Uz vetrogeneratore na lokaciji Drmno, biće izgrađeni trafo stanica i razvodno postrojenje. Predviđa se da će ukupna godišnja proizvodnja električne energije biti 187 GW/h”, rekao je Predrag Đorđević, projekt menadžer za izgradnju vetroparka u Kostolcu.

Vetropark će proizvoditi električnu energiju za 30.000 domaćinstava, a povezivanje na mrežu se očekuje najkasnije u septembru 2025. godine.

Elektroprivreda Srbije je bila u obavezi da uradi studiju o proceni uticaja na životnu sredinu. Vetropark u Kostolcu biće bezbedan za ptice i slepe miševе, kojih ima mnogo na ovom području.

Marija Vajner,
novinarica, regionalna SAT televizija, Požarevac

Bugarska na putu Zelene agende

Uz EU fondove, izgradnja metroa i gasnog koridora

Od kada je Bugarska postala članica Evropske unije, razvija se i podzemna železnica u ovoj zemlji. U prestonici Sofiji gde živi oko 1.400.000 ljudi metro funkcioniše poslednjih 26 godina. Bugarska je izgradnju metroa počela samostalno 1989. godine. Prva linija radi od 1998. godine.

„U poslednjih 15 godina, uz podršku EU, izgrađena su 34 kilometra metroa. Ukupna trenutna dužina metroa je 52 kilometra. Ima 47 stanica. Funkcionišu četiri linije”, objašnjava Stojan Bratoev, koji je u vreme medijske posete u sklopu programa Puls Evrope bio direktor preduzeća Metropoliten Sofija.

Dnevno se ukupno preveze oko 450.000 putnika, što je oko 35 posto putnika u prestonici. Oni koje smo zatekli tokom obilaska naveli su da im je metro važan.

„Pamtim i vreme pre metroa. Ovo je lakše, brže i udobnije”, navodi jedna građanka.

Značaj ovog prevoza potvrđuje i dvoje mladih. „Svakog dana idemo do fakulteta. Koristimo sve linije”, kažu oni.

Cena karte u metrou je 1,6 leva, ili oko 100 dinara.

Metro u Sofiji odrazio se i na smanjenje linija gradskog prevoza i korišćenja automobila, a samim tim i na bolju ekološku sliku prestonice Bugarske. Gradi se još devet kilometara sa još 10 stanica, navodi Bratoev.

„Veoma je teško finansiranje. Veoma je važno da se imaju spremni projekti. Izgradnja jedne linije košta oko 60 miliona, a vreme izgradnje je minimum četiri godine. Bio sam nekoliko puta u Beogradu gde se, mogu da kažem, ozbiljno radi na pripremama za izgradnju metroa”, kaže Bratoev.

Boljoj ekološkoj slici doprinela je i izgradnja gasnog interkonektora sa Grčkom koji funkcioniše od 2022. godine.

„Podrška EU posebno je bila značajna, jer je situacija u svetu doprinela energetske krizi. Važno je da tranzicija ide od uglja preko gasa do hidrogena”, naveo je izvršni direktor ICGB Džordž Satlas.

„Ovo je projekat koji olakšava tranzit gasa i ka Srbiji i drugim zemljama. Znam da postoje planovi za proširenje protoka i u interkonektoru sa Srbijom”, rekla je izvršna direktorka ICGB, Teodora Georgieva.

Foto: Arhiva autora

Srpski deo gasnog interkonektora ima četiti merno-regulacione stanice. Jedna od njih je i kraj Pirota, koji se priprema za gasifikaciju.

Prioritet povezivanja na gasovod su Gradska toplana Pirota, koja već koristi komprimovani gas, Opšta bolnica i industrijska zona u kojoj posluje i kompanija francuskog Mišlena Tigar Tyres.

Ekološkoj slici teže i u industrijskoj zoni Trakija u Bugarskoj u oblasti Plovdiva.

„Posluje oko 200 fabrika iz različitih zemalja. Sredstvima EU smo uspostavili trening-centar za edukaciju i đaka i odraslih. Kroz razne društvene i mere usmerene na industriju težimo cilju od 0 emisije ugljen-dioksida”, objasnio je Martin Pančev, zamenik direktora IZ Trakija.

Otkako je pre 17 godina postala članica EU, Bugarska beleži i ekonomski rast. Napredak se, navode zvaničnici, vidi u mnogim oblastima.

Denis Randelović,
novinar regionalne TV Pirota

Moguće nevolje u raju

Grčka i izazovi očuvanja balansa u okruženju koje daje ali i upozorava

G rčka, kao država s ogromnim prirodnim bogatstvom, velikom raznolikošću živog sveta, ogromnim potencijalom energije Sunca i vetra i dugom morskobalnom, poseduje sve preduslove za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, samim i tim i za zaštitu životne sredine i biodiverziteta. Ipak, postoji polje balansa koje zahteva pažljivo upravljanje tim bogatstvom.

Grčka beleži oko 4.000 kopnenih i slatkovodnih endemskih vrsta, među kojima su sisari, ptice, vodozemci, gmizavci, beskičmenjaci. Biljni svet broji oko 5.700 evidentiranih vrsta, od kojih je 750 endemskih. Broj od čak 9.800 ostrva i 18.400 kilometara obale – nesumnjivo su uslovi koji su prava koevolutivna različitosti oblika života.

Tanasis Kundrijas iz Regionalne Privredne komore u Volosu (Tesalija) u kojoj se, između ostalog, vrši i monitoring odnosa prema životnoj sredini, opisuje svoju zemlju kao „područje s impresivnom mešavinom kopnenih, močvarnih i morskih ekosistema, koje je obdareno najraznovrsnijim staništima i pejzažima, među kojima su polupustinje istočnog Krita, staništa Rodopa i ostalih planinskih lanaca“.

Stručna javnost u poslednje vreme posebno ukazuje na specifičnu nišu biodiverziteta koji se razvio na arheološkim lokalitetima širom Grčke, kao što su Akropolj, Meteori, Delfi... Usled konzervacije istorijskih nalazišta, neke biljne i životinjske vrste su opstale vekovima. Sve to je navelo stručnjake da pokrenu ispitivanja uz dodatnu zaštitu. Tako danas na kamenju Akropolja raste endemična biljka *Micromeria acropolitana*, a u Delfima i Epidaurusu su staništa retkih vrsta orlova i endemskih guštera.

S druge strane, takođe stručna javnost, a i javnost uopšte, kao temu sve češće postavljaju i „cenu“ proizvodnje električne energije pomoću solarnih panela, zbog njihovog uticaja na zemljište i živi svet koji je u direktnoj vezi s njim.

„Solarni paneli sve više blistaju i roje se širom grčkih polja. Oni će ubrzo postati problem. Veliki broj njih izgrađen je od delova koje nije tako lako reciklirati. Kada dođe vreme da se zamene novim generacijama, mogu da iskrsnu problemi. U toku je okupljanje tima stručnjaka da bismo mogli da sprečimo eventualne probleme“, rekla je dr Aspa Gospodini, profesorka Univerziteta Tesalije u Volosu.

Tako se stiglo i do političkog nivoa, najpre lokalnog.

Udeo zelene energije u Grčkoj bio je rekordan u aprilu 2022: čak 47 odsto energije koju su potrošili građani dobijeno je iz energije vetra, 14 odsto iz energije Sunca, a šest odsto iz drugih obnovljivih izvora. Udeo zelene energije ruši rekorde u Grčkoj, a štednja se broji u milijardama evra godišnje u korist krajnjih potrošača koji troše jeftiniju struju. Očekuje se da će obnovljivi izvori energije dostići 65 odsto proizvodnje struje u 2030.

I društvo je toga postalo svesno, a pre svega građani čiji je život u direktnoj vezi sa zemljom na kojoj su rasli i od koje žive. Tako meštani stočarskog sela Anavra, u opštini Almiros u Magneziji solarne panele ne žele, ali su zato rado i mudro ustupili deo atara za vetropark s 20 vetroturbina, i to dobro naplatili.

Godišnje među sobom podele oko 50.000 evra, kao deo profita koji im po dogovoru s investitorom vetroparka pripada. Prirodnim stajskim đubrivom zatvaraju krug proizvodnje organskog mesa.

Da se lokalne vlasti i stanovništvo po pitanju balansa između zemlje i tradicionalnih useva slažu, pokazuje i stav predsednika Opštine Almiros Vagelisa Cacijkirjakosa: „Utvrdjivanje namene zemljišta neophodan je uslov da se izbegne nekontrolisana izgradnja vetroparkova ili solarnih sistema. Važna je stroga kontrola usklađenosti, uz poštovanje prema prirodi, ali i poljoprivredi i stočarskoj proizvodnji“.

Solarni paneli su u Almirosu našli drugu poziciju – stubove i terase, kao i krovove na glavnom trgu, odakle strujom snabdevaju igralište, lokale u parku i okolne radnje i restorane.

Maja Stojanović,

veb-urednica internet portala

Radio-televizija Srbije

Zelena Evropa

Tri zemlje - tri podsticajne priče kako unaprediti zaštitu životne sredine

Biodiverzitet je ključan za očuvanje ekosistema i osiguranje kvaliteta života, a Evropska unija je usvojila strategije zaštite prirodnih staništa i ugroženih vrsta osnivanjem zaštićenih područja poput Nature 2000. Zelena gradnja predstavlja još jednu ključnu komponentu. Ova praksa uključuje korišćenje ekološki prihvatljivih materijala, kao i energetske efikasne tehnologije u izgradnji novih objekata. Značajnim ulaganjima u zelenu energiju kontinent nastoji da smanji zavisnost od fosilnih goriva.

NEMAČKA – Feldhajm je seoce sa 130 stanovnika, na oko 80 kilometara od Berlina. Od 2010. Feldhajm je energetska nezavisno selo. Ima sopstvenu distributivnu i toplovodnu mrežu, a oba postrojenja rade na ekološki prihvatljiv pogon - struju dobija iz vetroparka, toplotna energija se obezbeđuje iz postrojenja koje radi na biogas, a topla voda se toplivodnim cevima otprema do svih domaćinstava u selu.

Postrojenjem za biogas upravlja poljoprivredna zadruga u kojoj je zaposleno trideset ljudi. U posedu ove zadruge je i 1.700 hektara obradive površine, gde se proizvodi silaža koja se koristi i u postrojenju za proizvodnju biogasa. Seoska poljoprivredna zadruga poseduje i farmu svinja i farmu za uzgajanje krava-muzara. Tečni i čvrsti stajnjak s tih farmi takođe koriste u postrojenju. Metan iz biogasa se dalje šalje do kombinovane elektrane i tamo se gas pretvara u električnu i toplotnu energiju. Struja ide u javnu distributivnu mrežu, a toplotna energija se koristi za zagrevanje vode. Ostatak, nakon anaerobne digestije u procesu proizvodnje biogasa, koristi se na poljima kao biođubrivo. U Feldhajmu postoji 55 vetroturbina koje zajedno proizvode dovoljno struje za 55.000 domaćinstava.

ITALIJA – U cilju smanjenja otpada u gradu, Kancelarija za prehranbenu politiku grada Milana otvorila je 2019. godine svoj peti Hab za borbu protiv otpada od hrane. Izabrali su jednu organizaciju, Banku hrane, koja je počela da sakuplja viškove hrane iz lokalnih supermarketa. Ta hrana se raspoređuje, stavlja u frižidere i skladišti, a zatim se deli onima kojima je potrebna. Danas u Milanu 11 velikih prodajnih lanaca donira namirnice za siromašne građane i izbeglice u svim delovima grada.

Poslednjih godina ova pomoć preusmeravana je i izbeglicama iz Ukrajine. Porodice, kao i majke sa decom, u Habu u okrugu Galarteze sem hrane mogu dobiti i pravnu i psihološku pomoć. Za njih su organizovani i kursevi jezika, kao i dnevni smeštaj.

HOLANDIJA – Urbana farma De Zimerhuve, u delu Amsterdama koji se zove „Aud-Vest“, jeste mala oaza za ljude i životinje u užurbanom i gusto naseljenom delu grada. Ovde žive autentične vrste domaćih životinja: patuljaste koze, nekoliko ovaca, kokošaka, dva velika praseta, morski prasići, zečevi, pa i crvi.

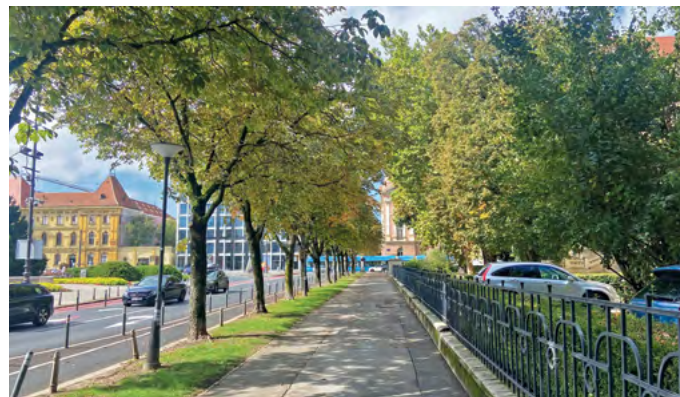
Volonteri ove farmice ističu da žele da pruže doprinos razvoju cirkularnog grada i zato su započeli s proizvodnjom organskog đubriva. Mnogo lokalnih stanovnika donosi otpad od voća i povrća, koji oni potom u komposterima prerađuju u organsko đubrivo i koriste za zemlju i biljke. Ova farma je samo jedna od 500 urbanih farmi u Holandiji. Veliki broj farmi se nalazi baš u Amsterdamu i služe da se stanovnici grada, posebno deca, upoznaju s prirodom i budu u stalnom kontaktu s njom.

Dragana Živojnović,

urednica, Obrazovno-naučni program RTS

Redakcija ekološkog programa

Evropski pilot-projekat brze dekarbonizacije i u Zagrebu

Uređenje zagrebačkih dvorišta i njihovo pretvaranje u zelene oaze koje će moći da koriste ne samo vlasnici nego i svi koji to pože

Hrvatska je 2023. godine slavila desetogodišnjicu ulaska u Evropsku uniju jer se život njenih građana promenio nabolje. Sa promenama i inovacijama koje dižu kvalitet života žitelja Hrvatske nastavljeno je i u ovoj godini i to, pre svega, zahvaljujući novcu koji iz Fondova EU stiže u zemlju.

Iz dana u dan radi se na povećanju ekološke svesti građana kroz različite projekte, zahvaljujući kojima dobijaju kako bespovratnu novčanu pomoć za svoje aktivnosti i uređenje gradova i kuća tako i stručnu, konsultantsku pomoć. Jedna od takvih akcija, za koju će biti uskoro raspisan konkurs, a koja počinje sa realizacijom u avgustu 2025. godine, jeste uređenje zagrebačkih dvorišta i njihovo pretvaranje u zelene oaze koje će moći da koriste ne samo vlasnici nego i svi koji to pože. U njima će biti posađene nove biljne vrste, umesto betona nič će trava, a za decu će biti postavljene sprave za igranje. U Zagrebu kažu da su privilegovani jer su jedan među 26 evropskih gradova koje je Brisel odabrao za svoj pilot-projekat finansiran iz EU programa „Horizont Evropa” čiji je cilj da se testiraju nova rešenja za brzu dekarbonizaciju.

Hrvatska, kao zemlja sa velikim brojem naseljenih ostrva, posebnu brigu mora da vodi o životu njihovih žitelja. Zato je planirano da se sredstvima iz fondova Evropske unije sprovede niz projekata koji će uticati i na život stanovnika i na turističku promociju ostrva. Posebno se radi na poboljšanju infrastrukture, očuvanju prirodne i kulturne baštine, podsticanju stanovnika da proizvode domaće proizvode koji postaju prepoznatljivi brendovi. Zato je i pokrenut projekat Hrvatski ostrvski proizvod (HOP). Pravo da koriste tu oznaku za izvorne i inovativne ostrvske proizvode do sada je steklo 350 proizvođača sa 26 ostrva za 1.200 proizvoda.

Svakako je jedan od najzanimljivijih projekata koji se radi zahvaljujući evropskom novcu biološki bazen u Pregradi, čime će ovo mesto postati drugi grad u Hrvatskoj koji će imati tu atrakciju. Biološki bazeni se od konvencionalnih razlikuju po tome što se za njihovo čišćenje ne koriste hemikalije poput hlora, a voda se pročišćava pomoću tehnologije ekološkog filtera koji omogućava prečišćavanje bazenske vode na prirodan način. Projekat se finansira novcem iz Nacionalnog plana oporavka, ali i iz fonda EU „Next Generation”. Biološki bazen će biti površine 1.600 kvadrata, od kojih će 800 kvadrata biti plivački deo, a ostatak zona za regeneraciju, s obzirom na to da je reč o bazenu koji se pročišćava kroz biljke i kroz suvi filter. Bazen bi trebalo da bude izgrađen do februara 2026. godine.

Osim drveća, širom Hrvatske niču i solarne elektrane. Zahvaljujući sredstvima iz Modernizacijskog fonda Evropske unije za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora u prerađivačkoj industriji i sektoru grejanja, vlada je dodelila firmama subvencije u vrednosti od 60 miliona evra za instaliranje solarnih elektrana. Novac je dobila 161 firma. Namera hrvatske vlade je bila da podstakne privredu da pređe na zelenu energiju i to tako što bi je sama proizvodila. Koliko je instaliranje solarnih panela za proizvodnju energije za sopstvenu potrošnju postalo hit, pokazuje i podatak da je novac na konkursu dobila čak i firma koja pruža pogrebne usluge. Najnoviji podaci pokazuju da su solarne elektrane u Hrvatskoj više nego duplirale proizvodnju električne energije u prvoj polovini ove godine u odnosu na prvih šest meseci 2023. godine.

Jelena Cerovina,
urednica Spoljne rubrike „Politike”

Zeleno-plavi put ka adaptaciji klimatskim promenama

Praška strategija prilagođavanja klimatskim promenama daje prioritet osetljivom razvoju prirodnog pejzaža kroz uspostavljanje i upravljanje zelenim prostorima

Tokom istraživanja u okviru projekta Puls Evrope – medijske posete EU u Pragu, saznala sam kako se glavni grad Republike Češke, ali i čitava država, konkretnim merama adaptira na klimatske promene, kao i kako sprovode istraživanja i modelovanja, koje akcije preduzimaju i kako to podržavaju donosioci odluka. Sa svojih više od 200 parkova, Prag spada među najzelenije gradove Evrope i primer je kako se dobrom komunikacijom, promišljanjem i malim koracima postižu značajni rezultati.

S obzirom na očigledne posledice koje uviđaju i političari porasla je svest da je problem prisutan, diskutuje se o uzrocima i traže rešenja.

Po rečima Lucije Kobese, iz Uprave grada Praga ulažu se ogromni naponi da se u gradu masovnog turizma živi normalno a da svi zajedno što manje trpe posledice klimatskih promena. Prag je „obećao” da će do 2026. godine posaditi milion stabala. To je cilj. Zvuči veoma lepo marketinški – milion stabala, ali veliko je pitanje gde ta stabla uopšte mogu u Pragu biti posađena. Veliki deo urbanog jezgra Praga, koje najviše trpi posledice klimatskih promena, pod visokom je zaštitom UNESCO-a, što podrazumeva odsustvo bilo kakve intervencije. Većina tih stabala su u stvari nova šumska područja koja se nalaze na obodima grada, što možda može izgledati kao neka vrsta prevare. Međutim, rashlađivanjem periferije gradova sprečava se širenje efekta toplotnih ostrva i poboljšavaju uslovi života ljudima koji žive na granici između gusto naseljenih područja i polja. Dodatni značaj tome daje činjenica da je Prag prvi grad u Republici Češkoj počeo razvijanje koncepta Periurban parka Confluenta (Ušće). Ova poplavna oblast od 1.300 hektara priobalnog koridora oko ušća reke Berounke i Vltave pati od administrativne i imovinske usitnjenosti. Postojao je veliki rizik da neosmišljene i nekoordinisane intervencije dovedu do nepovratne štete po pejzaž i životnu sredinu. Zato je konceptualnim objedinjavanjem, konkretnim rešenjima za vodni režim, zelenilo i infrastrukturu ponuđen model koji će biti efikasan u svakom smislu.

Foto: Arhiva autora

Pitanje efekta zelenih krovova postavili su pre otprilike pet godina, kada je izgradnja zelenih krovova postala trend. Merili su koliko vode mogu zadržati, i pokazalo se da jednostavan zeleni krov sa 5 do 10 cm supstrata može zadržati 30 do 40% više vode u poređenju sa običnim krovom. Zanimao ih je i termički efekat zelenih krovova, i došli su do zaključka da tokom 60 dana godišnje takav krov značajno hladi zgradu, objašnjava dr Jan Machac, ekološki ekonomista sa Univerziteta Jana Evangeliste Purlyne, u Usti nad Labem.

Pored zelenila, jedan od pristupa koji se sve češće koristi u nekim gradovima su vodeni elementi, uključujući prskalice za vodu. Lucie Kubesa je skrenula pažnju na činjenicu da je Prag grad masovnog turizma, da taj pritisak velikog broja ljudi, količine produkovanog otpada, saobraćaja značajno utiče na kvalitet života u gradu i životnu sredinu. Vodeni elementi svakako utiču na kvalitet boravka ljudi na ulicama. Kao novinu uveli su veliki broj česmi sa pijaćom vodom na otvorenom.

Iako se ugledaju na druge gradove, i građani Praga ali i stručnjaci i gradska uprava mogu biti zadovoljni do sada postignutim rezultatima.

Majda Adlešić,
novinarica magazina „Eko list”

Beč stvorio gradski brend organske hrane

U želji da proizvodi zdravu i kvalitetnu hranu, i pruži svoj odgovor na rastuće klimatske promene, Beč je stvorio svoj brend organske hrane „Wiener Gusto”

Dok se druge velike evropske prestonice suočavaju s nedostatkom zelenih površina i sve većim zagađenjem, Beč ima čak 20 odsto teritorije pod šumama, što mu omogućava i znatno čistiju životnu sredinu i hranu. Austrijska prestonica samo u gradskom jezgru brine o oko 8.700 hektara šuma, dok van urbanog područja poseduje skoro 33.000 hektara šume.

Grad Beč vrlo sistematično i planski koristi prirodne resurse tih šuma i poljoprivrednog zemljišta kako bi proizvedio organsku hranu i smanjio negativne efekte klimatskih promena. Tako je ovaj grad oformio brend „Wiener Gusto”, koji je deo bečkog gradskog odeljenja za šumarstvo i poljo-

Foto: Arhiva autora, Unsplash

privredu. Samim tim brend ima institucionalne ingerencije i multidisciplinarni pristup resursima, što značajno olakšava funkcionisanje.

„Wiener Gusto” jedna je od najvećih organskih farmi u Austriji koja se prostire na površini od oko 2.200 hektara poljoprivrednog zemljišta, na kojoj se proizvodi žito, krompir i mnoge druge kulture. Osim toga, ovaj brend ima vrlo atraktivnu ponudu mesnih proizvoda divljači.

Zahvaljujući organskoj proizvodnji, u koju Beč, ali i čitava Austrija veoma ulažu, kvalitet prehrambenih proizvoda bečkog brenda je veoma visok. Upravo zbog toga 2023. godine „Wiener Gusto” osvojio je nagradu Evropske unije za organsku proizvodnju u kategoriji „Najbolji organski grad”.

Značaj ovog brenda ne sastoji se samo u kvalitetu hrane koju proizvodi, već i u pozitivnom ekološkom uticaju. Organskom proizvodnjom bečki brend svakodnevno doprinosi očuvanju ekosistema. Zahvaljujući tome što ne koristi veštačka, već samo organska đubriva, „Wiener Gusto” sprečava trovanje podzemnih voda i poboljšanje kvaliteta zemljišta. Uz to, Beč kroz plansko upravljanje šumama omogućava i očuvanje biodiverziteta time što ne dozvoljava klasičnu seču šuma, već vrlo kontrolisanu i minimalnu, koja ima cilj da pospeši reproduktivnost drveća. Očuvanje divljih biljnih i životinjskih vrsta još jedna je od ekoloških vrednosti bečkog brenda.

Katarina Tomović,
novinarka FoNet-a

Kraljevo dobija prečistač

Zahvaljujući EU počela realizacija dugoočekivanog projekta prečišćavanja otpadnih voda u Kraljevu

Kraljevo, kao i mnogi drugi gradovi u Srbiji, suočava se sa ozbiljnim izazovima u vezi sa tretmanom otpadnih voda. Grad još uvek nema fabriku za prečišćavanje otpadnih voda. Postojeće postrojenje nije dovoljno da zaštiti reke Ibar i Zapadnu Moravu od zagađenja.

Grad Kraljevo se još od 2010. godine oslanja na evropske pretprijetne (IPA) fondove kako bi rešio ovaj problem. Pripremljena je obimna neophodna dokumentacija, a finansijski sporazum između EU i Srbije iz 2018. godine stvorio je uslove za realizaciju projekta.

Ukupna vrednost projektne dokumentacije iznosila je 1,25 miliona evra, a predračunska vrednost radova iznosi 17,1 milion evra, koje je odobrila EU.

Novo postrojenje biće izgrađeno na lokaciji starog u Sijaćem

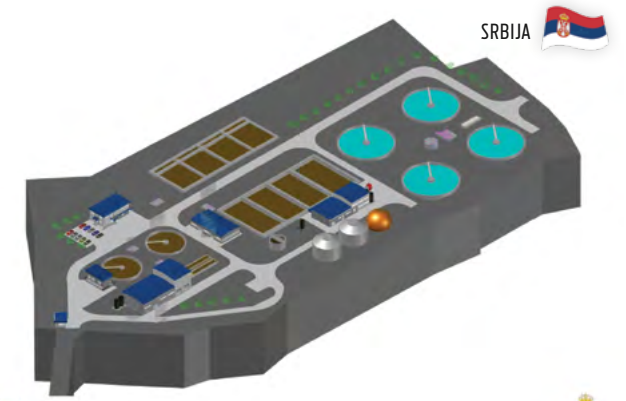
Počinje gradnja fabrike za prečišćavanje vode u Nišu

Dobijena građevinska dozvola, počinje gradnja fabrike za prečišćavanje vode

Cilj projekta je zaštita životne sredine od komunalnih otpadnih voda i otpadnih voda iz postrojenja za prečišćavanje voda Mediana, izgradnjom glavnih kolektora i tretmanom otpadnih voda. Projekat prerade otpadnih voda na području Grada Niša vredan je ukupno 85 miliona evra a omogućiće preradu vode koju upotrebi 286.000 stanovnika. Rok za završetak postrojenja je maj 2026. godine.

Direktor Kancelarije za lokalni ekonomski razvoj Dušan Radivojević precizira da će fabrika za prečišćavanje vode biti građena na prostoru od 15 hektara, na lokaciji u blizini sela Popovac pod nazivom „Ciganski ključ”, na levoj obali Nišave.

Gradonačelnik Niša Dragoslav Pavlović razgovarao je sa predstavnicima turske kompanije „Arbiogaz” koja je glavni izvođač radova na izgradnji budućeg postrojenja za prečišćavanje i preradu otpadnih voda.

polju, sa kapacitetom od 90.000 ekvivalent stanovnika i sa mogućnošću proširenja na 120.000. Nakon završetka radova staro postrojenje će biti srušeno.

„Predviđena je i izgradnja upravne zgrade sa laboratorijom za ispitivanje otpadnih voda”, pojašnjava Aleksandar Nestorović, direktor JKP „Vodovod” Kraljevo.

Građevinska dozvola izdata je 26. avgusta ove godine. Završena je i Studija o proceni uticaja na životnu sredinu, a Grad Kraljevo sproveo je postupak javne nabavke za tehničku kontrolu Projekta za građevinsku dozvolu i izabrao Institut „Jaroslav Černi”.

Od 2026. godine svi privredni subjekti biće obavezni da prečišćavaju otpadne vode pre nego što ih ispuste u kanalizaciju, što bi trebalo da doprinese smanjenju zagađenja.

Marina Miljković Dabić,
novinarka, portal Krug

Foto: Arhiva autora

Uporedo sa najavama početka izgradnje fabrike za prečišćavanje vode, na teritoriji Gradske opštine Crveni krst opozicioni odbornici skupštine traže formiranje Anketnog odbora, dok vlast pokušava da razgovorom sa meštanima reši problem nenasnog smrada u Popovcu koji se širi, a koji, kako oni tvrde, dolazi iz Nišave.

Maja Vodeničarski,
urednica Niških vesti

EU4Green: Podrška Zelenoj agendi za Zapadni Balkan

Pomoć regionu u prelasku na održivi razvoj i stvaranju uslova za zelenu tranziciju

EU4Green je važan regionalni projekat, usmeren na podršku u sprovođenju Zelene agende na Zapadnom Balkanu. Projekat traje od 2022. do 2025. godine, finansira ga Evropska unija s deset miliona evra, uz dodatnih milion evra iz Austrijske razvojne agencije. Glavni cilj EU4Green-a je podrška regionu u prelasku ka održivom razvoju i stvaranju uslova neophodnih za zelenu tranziciju. Projekat sprovodi Austrijska agencija za životnu sredinu u partnerstvu s ministarstvima i javnim institucijama ekonomija Zapadnog Balkana.

Zelena agenda: Putevi ka održivosti

Kroz projekat EU4Green, Zapadni Balkan postavlja čvrste temelje za transformaciju svojih ekonomija u moderne, resursno efikasne sisteme, na putu ka Evropskoj uniji. Kritična komponenta ove tranzicije je prelazak na cirkularnu ekonomiju, koja podrazumeva održivu proizvodnju, odgovornu potrošnju i efikasno upravljanje resursima duž lanca snabdevanja, uz minimizaciju otpada i smanjenje zavisnosti od resursa. Istovremeno, projekat se bavi značajnim izazovima poput zagađenja vazduha, vode i zemljišta, koje uzrokuju masovna upotreba fosilnih goriva, rastući saobraćaj i neadekvatna infrastruktura za tretman otpada i otpadnih voda. Ovi problemi dovode do ozbiljne degradacije životne sredine i predstavljaju rizik i za ekosisteme i za javno zdravlje. Pored toga, projekat je fokusiran na unapređenje održive poljoprivrede, koja igra ključnu ulogu u obezbeđivanju otpornosti regiona na klimatske promene u proizvodnji hrane i merama prilagođavanja klimatskim promenama. Očuvanje biodiverziteta je takođe prioritet EU4Green-a, s posebnim fokusom na zaštitu vlažnih staništa u zaštićenim područjima širom Zapadnog Balkana, kako bi se usmerili naponi u njihovom očuvanju i kontrolisale invazivne vrste.

Saradnja s javnošću: Komunikacija kao ključ tranzicije

Jedan od važnih ciljeva projekta EU4Green je podizanje svesti javnosti o značaju Zelene agende, a mediji i nevladin sektor igraju ključnu ulogu u ovom procesu. Zbog toga je or-

ganizovano osam medijskih treninga širom Zapadnog Balkana, koji okupljaju novinare, predstavnike nevladinih organizacija i stručnjake iz oblasti ekologije. Ovi događaji su omogućili približavanje ključnih pojmova i izazova Zelene agende medijima i nevladinom sektoru, otvarajući prostor za diskusiju o prioritetnim temama i konceptima za informisanje šire javnosti. Komunikacija i transparentnost igraju ključnu ulogu u uspešnoj realizaciji zelene tranzicije, jer omogućavaju građanima da razumeju procese koji su u toku i postanu aktivni učesnici u njihovom sprovođenju. Jedan od najboljih primera ove saradnje je video-serijal „Green Skills”, koji prikazuje pojedince iz regiona koji se bave održivim zanimanjima. Takođe, realizovani su i podkasti o ključnim temama projekta EU4Green, s lokalnim i austrijskim stručnjacima koji raspravljaju o ekološkim temama na razumljiv i pristupačan način.

Buduće aktivnosti: Put ka zelenoj budućnosti

Do kraja 2025, EU4Green će nastaviti da pruža podršku Zapadnom Balkanu jačanjem saradnje između lokalnih vlasti, civilnog društva i međunarodnih institucija. Projekat će raditi na podršci unapređenju politika i akcionih planova u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promena, kao i sprovođenju Zelene agende. Pored toga, projekat će podržavati dalje usklađivanje zakonodavstva s propisima Evropske unije, čime će zemlje regiona biti bliže evropskim standardima i napraviti korak napred ka integraciji u EU. Ove aktivnosti usmerene su ka stvaranju održive budućnosti za više od 20 miliona stanovnika Zapadnog Balkana.

Nenad Konstantinović,
EU4Green

Puls Evrope – medijske posete EU

Projekat **Puls Evrope – medijske posete EU** sprovodi se u Srbiji od februara 2020. godine. Projekat finansira Evropska unija, a sprovodi konzorcijum koji predvodi Gete institut u Beogradu u saradnji sa Nezavisnim udruženjem novinara Srbije (NUNS) i Centrom za kulturnu dekontaminaciju (CZKD).

Glavna aktivnost projekta je organizovanje medijskih poseta zemljama EU i regiona, s ciljem da se novinari domaćih medija podrže u izveštavanju iz evropskih zemalja u širokom spektru oblasti, od zaštite ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, poljoprivrede, zaštite životne sredine do inovacija i turizma. Novinari tako istražuju primere dobrih evropskih praksi kako bi informisali građane kroz svoje priloge o tome, ali istovremeno izveštavaju i o tome kako Evropa danas živi i radi, a „pokrivaju” i značajne političke teme, kao što je to bila humanitarna kriza ukrajinskih izbeglica u Poljskoj. Novinari su potpuno nezavisni u svom izveštavanju: projekat omogućava organizovanje putovanja i logističku podršku, ali ni na koji način ne utiče na način rada novinara.

U projektu mogu da učestvuju svi mediji u Srbiji koji se pridržavaju etičkog kodeksa i profesionalnih standarda. Nakon što je na početku pandemije Kovid-19 rad bio zasnovan uglavnom na onlajn osnovama, od septembra 2021. godine projekat organizuje individualna i grupna medijska putovanja za novinare domaćih medija. **Ukupno 283**

novinara iz 37 medijskih kuća učestvovalo je u medijskim posetama i izveštavalo iz 20 zemalja EU, dve zemlje regiona (Albanija i Severna Makedonija), kao i jedne zemlje Istočnog Partnerstva (Moldavija). Nakon tih putovanja, novinari su do sada objavili **512 priloga** (reportaža, izveštaja, intervjua) u svojim medijima, od kojih je veliki broj preuzet i objavljen i u drugim medijima zemlje, ali i regiona.

Najvažnija saznanja o najboljim evropskim praksama podeljena su sa širom javnosti kroz organizovanje niza javnih događaja, kao što su debata srednjoškolaca o ulozi mladih u borbi protiv klimatskih promena, izložba „Koliko je zelena Evropa”, sesija „Speed dating sa Evropom” i drugih. Među njima se izdvaja objavljivanje dva broja specijalnog izdanja časopisa „Zeleni puls Evrope” u saradnji sa magazinom „Eko list”.

Kako je jedan od projektnih zadataka i organizovanje medijskih poseta Srbiji za novinare iz zemalja EU, projekat je u novembru 2022. godine organizovao posetu grupe novinara iz osam evropskih zemalja na temu „Inovacije i digitalni razvoj u Srbiji”, približavajući tako našu zemlju evropskim medijima.

Da bi doprineo profesionalizaciji medija, projekat „Puls Evrope – medijske posete EU” organizovao je tri debate sa učešćem mnogobrojnih domaćih novinara i njihovih kolega i koleginica iz Evrope.

A kako bi bio što bliži najpre novinarima ali i čitaocima-gledaocima-građanima, „Puls Evrope” je prisutan u digitalnom svetu – na društvenim mrežama:

@PulsEvrope

@puls_evrope

www.facebook.com/PulsEvrope

Pratite nas!

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo su odgovorni projekat „Puls Evrope - medijske posete EU” i časopis „Eko list” i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije.

©Puls Evrope - medijske posete EU,
Beograd, decembar 2024.

EKOlist

Izdavač: Institut za održivi razvoj i zaštitu životne sredine „Zeleni krug”
Pavla Vuisića 11/1, Novi Sad
Telefon: 021/2280-537; 065/888-08-57
E-mail: ekolist@yahoo.com;
Web: https://ekolist.org
FB: www.facebook.com/ekolistmagazin/

Direktorka izdanja:
Jadranka Marčok
Urednica:
Majda Adlešić
Graphic design:
Office talent
Marketing i plasman:
Jan Marčok

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Matice srpske, Novi Sad
502
Eko list/glavni i odgovorni
uradnik Vierka Marčok.
-2007, br- . Bački Petrovac:
Zeleni Krug,
2007.-.ilustr.; 30 cm
ISSN 1821 - 4134
COBISS.SR-ID 222710279

ПУЛС ЕВРОПЕ
Медијске посете ЕУ

#EY
ЗА ТЕБЕ

